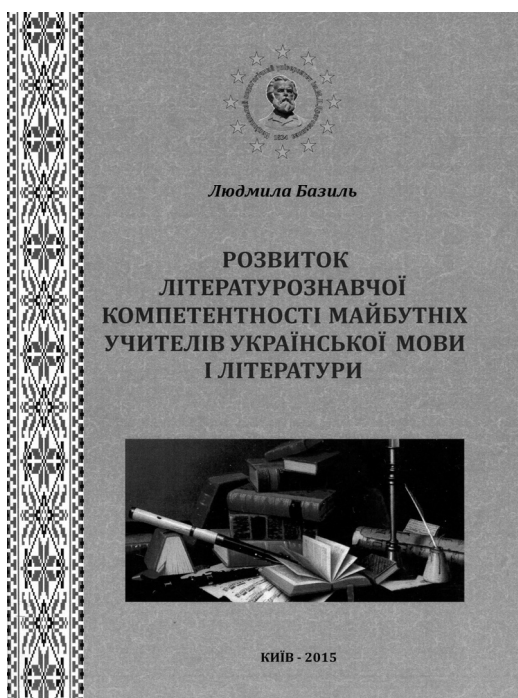

РЕЦЕНЗІЇ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА У КОНТЕКСТІ ВЕКТОРІВ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

**(Рецензія на монографію Л. О. Базиль
«Розвиток літературознавчої компетентності майбутніх
учителів української мови і літератури»
(К. : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – 574 с.)**

В умовах трансформаційних процесів у сучасному освітньому просторі актуалізується проблема зміни парадигмальних засад підготовки педагога, здатного до аксіологічно спрямованої педагогічної дії, до інтелектуального самовираження у науково-педагогічній діяльності, який наділений естетично розвиненою мовленнєвою та читацькою культурою. Йдеться про зміну пріоритетів у підготовці конкурентоспроможного фахівця, який би власні інтелектуальні зусилля, емоційно-

афективні прояви, гуманістичні світоглядні орієнтири спрямовував на формування нового типу особистості – особистості з інноваційним мисленням. У цьому контексті потребує інноваційних змін система професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури в напрямі розвитку в них літературознавчої компетентності. Цій проблемі присвячена монографія Л. О. Базиль «Розвиток літературознавчої

компетентності майбутніх учителів української мови і літератури» (2015).

Дослідниця переконливо доводить, що потужним носієм ідентичності нації, свідченням цивілізаційної та високої духовної розвиненості українського народу є художня словесність. В умовах утвердження інформаційно-технологічного суспільства, постмодерного літературного простору і методологічного плюралізму особливої значущості набуває індивідуально-особистісна здатність людини творчо та критично мислити, виокремлювати ціннісну сутність художніх творів. Означені якості особистості поступово формуються в системі літературної освіти. Успіх у формуванні таких якостей значною мірою залежить від «рівня інтелектуально-творчого розвитку вчителя-словесника, його майстерності засобами дієвого художнього слова виховувати учня як активного громадянина з високим рівнем читацької культури, чіткими ціннісними орієнтирами, здатністю до самореалізації в динамічному полікультурному просторі» (с. 12).

Матеріал монографії структуровано на чотири розділи, які послідовно розкривають методологічні засади розвитку літературознавчої компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури в умовах вищого педагогічного навчального закладу, поняттєво-категоріальний апарат наукової проблеми, сучасний стан розвитку літературознавчої компетентності майбутніх учителів, чинники розвитку досліджуваного утворення у вищих педагогічних навчальних закладах, технологію поетапного розвитку означеної компетентності у процесі літературознавчої діяльності, методичні засоби реалізації технології у системі професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури.

У першому розділі обґрунтовано методологію дослідження розвитку літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури на філософських і загальнонаукових засадах відповідно до європейських і національних освітніх стандартів; визначено генезу, зміст і структуру літературознавчої компетентності майбутніх учителів-словесників; здійснено теоретичний аналіз розвитку означеного особистісно-професійного утворення в сучасній освітній практиці. Крізь призму провідних

положень компетентнісного, аксіологічного, синергетичного, акмеологічного, діяльнісного підходів Л. О. Базиль довела, що «літературознавча компетентність учителя української мови і літератури – це складна динамічна система індивідуально-особистісних і професійно-діяльнісних елементів, що цілісно забезпечують здатність і готовність особистості успішно виконувати літературознавчу діяльність як підґрунтя професійної праці, самореалізації і саморозвитку» (с. 147-148), що дозволяє розглядати її як професійно значущу якість учителя, який має фахово розвиватися й самоудосконалюватися впродовж життя.

Зміст другого розділу розкриває концептуальні засади дослідження феномену літературознавчої компетентності учителя-філолога, яке авторка узагальнює як цілісне особистісно-професійне зростання, формування прагнень досягти високого рівня професіоналізму у здійсненні літературознавчої діяльності та стати успішним у полі професійної кар'єри. У зв'язку з цим Л. О. Базиль визначає стратегічні орієнтири трансформації професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури: розвиток особистісних характеристик майбутніх учителів української мови і літератури як суб'єктів літературознавчої діяльності (мотиви, ціннісні орієнтири, переконання, установки, емоційно-образне, поетичне сприйняття світу, літературно-творчі здібності тощо); надання пріоритету індивідуально-особистісним детермінантам у набутті високого і творчого рівнів літературознавчої компетентності та досягненні літературознавчої майстерності, утвердження власної професійної позиції і відпрацювання унікального індивідуального стилю відповідної діяльності; самоактуалізація, самореалізація і саморозвиток індивідуально-особистісного потенціалу в перебігу здобуття фахової освіти, опанування і розширення професійно-значущих ролей і соціокультурних функцій учителя української мови і літератури у межах фахової діяльності (с. 201).

У контексті подолання сучасних проблем літературознавчої компетентності особистості (трансформація в системі ціннісних пріоритетів і типу цивілізаційного прогресу людства, виникнення небезпеки «футурошоку», утвердження теорії людського капіталу; зниження рівня читацької культури суспільства, літературної

обізнаності учнівської і студентської молоді; осучаснення методології літературознавства; посилення потреб актуалізації індивідуально-особистісного потенціалу майбутніх учителів-словесників щодо естетичного сприймання і комплексного осмислення літературно-художніх явищ, адекватного пізнання й аналізу соціокультурних і соціолінгвістичних умов) дослідниця у третьому розділі обґрунтовує критерії, показники, рівні та чинники розвитку літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.

Зміст четвертого розділу присвячено обґрунтуванню технології розвитку літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури як цілісної зорієнтованості комплексу навчальних курсів професійно-фундаментального циклу («Вступ до літературознавства», «Історія української літератури», «Літературно-мистецьке краєзнавство», «Порівняльне літературознавство» та ін.), виконання навчальних і наукових досліджень, завдань фахових практик на розвиток літературознавчої компетентності, що виявляємо через сукупність індивідуально-особистісних і професійно-діяльнісних складників (с. 364).

Отже, у монографії Л. О. Базиль здійснено цілісний аналіз проблеми розвитку літературознавчої компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури в контексті сучасних освітніх парадигм; комплексно розроблено, методологічно обґрунтовано та впроваджено в освітній процес вищих навчальних закладів теоретичні, методичні засади розвитку літературознавчої компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури.

Авторські висновки, теоретичні положення, практичні напрацювання, викладені в монографії, сприяють всебічній особистісній орієнтації, формуванню стійких ціннісно-світоглядних переконань і аксіосфери особистості вчителя-філолога, практичній зорієнтованості освітнього процесу, інтердисциплінарності, регіоналізації філологічної освіти і реалізації компетентнісного підходу на всіх освітніх рівнях, що є вагомим внеском у процес реформування вищої педагогічної освіти.

Рецензент – Мирослава Вовк